

Henri Ijäs

TARVE

Kuvataiteen koulutusohjelma

2016

TARVE

Ijäs, Henri

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutusohjelma

Toukokuu 2016

Ohjaajat: Hautala, Päivi-Maria ja Velhonoja, Matti

Sivumäärä: 21

Liitteitä: 0

Asiasanat: taide, kuvanveisto, prosessi

Lopputyöni kirjallisessa osiossa kerron, miten olen päätenyt taidekoulutuksen pariin, avaamalla Kankaanpään taidekoulun käyntiäni edeltävää aikaa. Käsittelen myös taiteellisen lopputyöni valmistumisprosessia ja teokseen liittyviä teemoja. Lisäksi kirjoitan suhteestani taiteeseen ja muista opinnäytetyöni aikana heränneistä taiteilijuu-teen liittyvistä ajatuksista.

NEED

Ijäs, Henri

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2016

Supervisors: Hautala, Päivi-Maria and Velhonoja, Matti

Number of pages: 21

Appendices: 0

Keywords: art, sculpture, process

In the written part of my thesis I tell how I got into art education, by revealing the time before my study in Kankaanpää Art School. I also go through the completion process of my graduation work and the themes related to it. Moreover, I write about my relation towards art and other artistic related thoughts that rouse during the making of my thesis.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 ALUKSI	6
3 ARKI	8
4 TEOS	9
5 TEON PROSESSI	9
6 TEKÖ	12
7 TARVE.....	13
8 TYHJENTYMINEN JA TÄYTTYMINEN	14
9 KIERRÄTTÄMINEN	16
10 RIIPPUVUUS	17
11 HEITTÄYTYMINEN	18
12 LOPUKSI	18
LÄHTEET.....	21

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa kerron aluksi taustaa Kankaanpään taidekoulu edeltävästä ajastani. Keskityn hahmottamaan niitä seikkoja, jotka ovat kuljettaneet minua kohti taidekoulutusta, avaamalla aiempaa taiteellista toimintaani ja motiivejani.

Kirjoitan työskentelyni perustasta kertoen miksi olen päätenyt työskentelemään arjesta käsin ja miksi valitsin arkisen esineen lopputyöni lähtökohdaksi. Arjen teemaa käsittelen myös teosten lähestyttävyyden näkökulmasta sekä lähiympäristöstäni löytyvän materiaalin käyttöä kierrättämisen kannalta. Kerron lisäksi kiinnostuksestani esineisiin kätkeytyvistä merkityksistä.

Käyn läpi taiteellisen lopputyöni valmistumisprosessia perustellen tekemiäni teknisiä ratkaisuja ja kertoen teosprosessin eri vaiheiden aikana nousseista tuntemuksiani. Kerron teoksen tekovaiheessa kohtaamistani haasteista ja siitä, miten olen saanut ne ratkaistua. Listaan myös millaisia tavoitteita ja toiveita minulla on ollut suhteessa taiteelliseen lopputyöhöni.

Käsittelen lyhyesti teoksen taidehistoriallisia puolia ja miten ne ovat vaikuttaneet ratkaisuihini. Kirjoitan myös teoksen sisällöstä ja sen nostattamista mielikuvistani.

Opinnäytetyöni kirjallisen osuuden loppupuolella kerron taiteilijuuteen liittyvistä pohdinnoistani. Kerron, kuinka miellän tyhjyyden käsitteen luovuuden luonteeseen liittyväksi ja kuinka se vaikuttaa teosprosessin alkuunpanijana. Avaan lisäksi sitä, miten liitän kierrättämisen käsitteen teosprosessiin.

Kirjoitan suhteestani taiteeseen, kuvaten sitä riippuvuudeksi ja kuinka haen työskentelystä kokonaisvaltaista tunnetta. Lopuksi käsittelen vielä lyhyesti pohdintojani teosprosessin terapeuttisesta vaikutuksesta.

2 ALUKSI

Olen piirtänyt niin pitkään kuin muistan. Aiemmin mielsinkin itseni vahvasti juuri piirtäjäksi tai maalariksi. Kankaanpään taidekoulussa, jonne olin ajatellut tulla opiskelemaan maalausta, minua alkoi kuitenkin hyvin nopeasti kiinnostaa kuvanveisto. Kiehtovaa oli sen monipuolisuus; Teoksen tekemisen fyysinen puoli ja se miten veistos vaikuttaa kokijaansa ajassa ja tilassa. Vaikka aloinkin keskittyä veistosten tekemiseen, yhdistyi niissä usein kuitenkin myös maalaaminen. Neljän opiskeluvuoden aikana taidekoulun kuvanveiston tiloista ja opettajista tuli minulle hyvin tuttuja, enkä enää mieltänyt itseäni maalariksi vaan ehkä enemmänkin kuvanveistäjäksi. Veistoksen tekeminen lopputyöksi tuntuikin hyvin luonnolliselta valinnalta.

On vaikea määritellä mistä mielenkiintoni taiteilijan ammattia kohtaan on alun alkaen syntynyt, mutta niin pitkälle menneisyyteen kuin muistan, niin se on minussa ollut. Lapsena siihen on luultavasti vaikuttanut ajatus elämän jatkumisena leikkinä. Silloin piirtäminen oli ainoa harrastukseni luonnossa liikkumisen lisäksi. Niihin aikoihin on varmasti syntynyt naiivi ja stereotyyppinen haave riippumattomasti ja huolettomasti luomisesta. Onhan se toisaalta tottakin, että niin lapsuus kuin leikkikin ovat jatkuneet elämässäni myöhemmin taiteen muodossa. On selvää, että nuorena elin taiteilijahaaveissani kuitenkin ilman sen kummempaa käsitystä siitä, minkälaista taiteilijana toimiminen todellisuudessa tulee olemaan. Realiteetit taiteilijan toimeentulosta tai alalla pärjäämisestä eivät vaivanneet minua. Luominen oli vapaata ilman työhön liittyviä huolia.

Luovasta tekemisestä syntyvän nautinnon lisäksi ammatinvalintaani ovat vahvasti vaikuttaneet sittemmin myös kiinnostukseni maailmaa kohtaan ja erityisesti tarve ilmaista itseäni. Tarpeen teosten luomiselle synnyttää kokemus siitä, etten ole sanonut vielä tarpeeksi kaikkea mitä minulla on sisälläni.

Ennen Kankaanpään taidekouluun pääsyä kamppailin monta vuotta sen kanssa, etten kyennyt luomaan mitään. Luulin pitkään, että olin kadottanut luovuuden kokonaan. Yritin toisinaan maalata, mutta se ei sujunut ja luovuus vetäytyi uudelleen. Sisäinen polte oli suurempi kuin mihin sillä hetkellä pystyin.

Silti minusta ei milloinkaan tuona ”tyhjänä” aikana, kun en pystynyt ilmaisemaan itseäni luovasti, tuntunut, että olisin varsinaisesti lopettanut luovaa tekemistä. Enemmänkin koin erittäin voimakasta vajavuutta ja tuskaa siitä, etten juuri sillä hetkellä pystynyt luomaan mitään. Kaiken aikaa takaraivossani oli mielikuva siitä, että jatkaisin vielä joskus ja luovasta työstä tulisi minulle ammatti.

Vasta muutamaa vuotta ennen Kankaanpään taidekouluun sisäänpääsyä kykenin aloittamaan taas työskentelyn, tällä kertaa valokuvaamalla. Se sai alkunsa luonnossa liikkumisesta. Metsässä koin olevani vapaa ja luonnon läsnäolon avulla mielialani koheni. Aloin kiinnostua ympäristöstäni. Samoihin aikoihin digitaaliset järjestelmäkamerat alkoivat olla yleisiä ja suhteellisen edullisen hintaisia, joten hankin itselleni kameran, jolla aloin kuvata luonnosta löytämiäni yksityiskohtia ja maisemia. Luonnon ja valokuvaamisen kautta mielenkiintoni heräsi ja luovuuteni palasi.

Koin jo pelkän metsässä olemisen, siellä vallitsevan rauhan ansiosta eheyttäväksi ja se auttoi olemaan läsnä. Myös valokuvaaminen auttoi siinä. Kuvatessa jouduin pysähtymään ja kiinnittymään hetkeen. Oli kirjaimellisesti tarkennettava katsettaan (tarkennettava objektiivia) ja keskityttävä kuvattavaan. Kun huomio kiinnittyi pois itsestä johonkin toiseen kohteeseen, oli se kokemuksena vapauttava. Valokuvauksen ansiosta sain uskoa omaan luomisvoimaani ja aloin taas haaveilla taidekouluun hakemisesta.

Jos aiemmin keskityin luonnon kuvaamiseen kameran avulla, käsittelin ympäristöteemaa myöhemmin kuvanveiston keinoin ensimmäisessä Porissa pitämässäni yksityisnäyttelyssä vuonna 2014. Galleria 3H+K:n tiloissa järjestetty Luonnoton-nimeä kantanut näyttely koostui teollisesti valmistetuista ja luonnonmateriaaleista sekä arjen esineistöstä. Luonnoton-näyttely yhdisti aiemmin mielenkiintoni kohteena olleen luonnon ja sittemmin teemaksi muodostuneen arjen.

3 ARKI

Arkiset materiaalit ja esineistö ovat muodostaneet tuotantoni perustan nyt jo muutamman vuoden ajan. Olen valmistanut teoksia esimerkiksi muokkaamalla vaatteita ja huonekaluja tai spontaanisti keräten lähiympäristöstäni materiaalia ja koostaen siitä esinekollaaseja.

Arkisen materiaalin käyttöön on liittynyt ajatus maailmassa valmiina olevan tavaran kierrättämisestä ja sen käyttämisestä materiaalina. Toisaalta arkiset materiaalit ja esineistö tuttuja ja merkityksellisiä sekä tarpeeksi lähellä ollakseen välitön tapa valmistaa veistos. Miksi edes rajoittuisin käyttämään ainoastaan perinteisiä taidemateriaaleja kuten kipsiä, kun se on vain yksi mahdollisuus muiden joukossa?

Esineiden käyttökelpoisuuden lisäksi minua alkoi kiinnostaa, mitä kaikkea ne kätkevät sisälleen; Minkälaisia merkityksiä niissä on ja minkälaisia tunnesiteitä me muodostamme niihin? Myös ihmisten ristiriitainen suhtautuminen esineisiin toisaalta paltovonnan ja halun sekä toisaalta välinpitämättömyyden ja arvottomuuden kohteina on kiinnostanut. Tutut materiaalit auttavatkin esimerkiksi säilyttämään taideteoksissa helposti lähestyttävyyden piirteen jokaisen oman kokemushistorian kautta. Jonkin tunnistettavan avulla teoksen ja kokijan välinen vuorovaikutus on myös helpompi aloittaa.

Arkinen tematiikka on jatkunut taiteellisen lopputyönikin kohdalla. En tahtonut ottaa paineita lopputyöstäni ajattelemalla, että sen tulisi olla esimerkiksi huipentuma tähänastisesta taiteellisesta tuotannosta tai että minun tulisi tiivistää siihen koko osaamiseni. Ajattelin sen enemmänkin osaksi suurempaa teoskokonaisuutta.

Olinkin jo jonkin aikaa työstänyt uusia teoksia kodistani löytyvien tavaroiden pohjalta, kun yhtenä päivänä jostakin syystä kotini jääkaappi alkoi tuntua merkitykselliseltä ja kiinnostavalta. Myöhemmin yhdistin jääkaapin merkittävyyden, kun muistin miten vuosia sitten olin kokenut selittämätöntä yhteyttä silloisessa kodissani olevan jääkaapin kanssa. Kokemus oli erittäin epätodellinen ja absurdi, ja sitä on vaikea sanallistaa. Teos sai alkunsa siis hyvin alitajuiselta tasolta.

Merkittävyyden ja merkillisyyden vuoksi aloin kokea vahvempaa tarvetta käyttää juuri jääkaappia teoksen aihiona.

4 TEOS

Tavallisen näköinen jääkaappi.

Hieman ihmistä isompi.

Sen pinnassa on jälkiä, jotka ovat selvästi ihmisen tekemiä.

Kehon painaumajälki etuovessa.

Puristuma halaamisesta ja molemmilla sivuilla kaapin sisäosaan syventyvät kaivu- ja raapimisjäljet.

Puremajälki.

Ylemmässä ovesa jälkiä kasvojen karvoituksesta.

Ihon värinen.

5 TEON PROSESSI

Aloitin teoksen valmistamisen rakentamalla rungon jääkaapin mittojen mukaisesti. Tein kehikon laudoista, jonka päälle laitoin styroksia ja kanaverkkoa. Sitten lisäsin kaiken päälle savea muovailua varten. Rungon rakentamisessa ja savien lisäämisessä kului useita päiviä. Työ oli monotonista ja ajatuksetonta, mutta odottavaa ja keskittyntä. Se oli valmistautumista seuraavaan osuuteen, jossa tulisin muokkaamaan teosta peruuttamattomasti. Tahdoin jättää teokseen jotakin suoraa ja välitöntä ja sisällyttää prosessiluonteen kuvauksen perinteiseen kiinteään objektiin. Toisaalta näyttää, miten teos on valmistunut ja toisaalta tehdä illuusion, joka esittää jääkaappia.

Olin suunnitellut halaavani teosta, mutta en tahtonut määritellä teolle muita sen tarkempia ennalta määriteltyjä rajoja. Ajattelin, että se tulisi tapahtumaan spontaanisti heittäytymällä hetkeen.

Sain teoksen muotoiltua jääkaapin näköiseksi ja sitten kaikki olikin jo valmista tapahtumalliselle osuudelle. Seisoin teoksen edessä hiljaa ja odotin tunteiden ilmentymistä. Asetin käteni teoksen ympärille ja halasin sitä. Yritin tuntea jotakin. Yritin välittää välittämisen tunnetta. Aluksi hellän lämpimästi, mutta yhä enenevässä määrin lujemmin. Purin, raavin ja kaivoin teoksen kylkiä. Kiihkeästi ja aggressiivisesti. Yritin samanaikaisesti saada teoksesta tunnetta ja sisällyttää sitä siihen. Tapahtuma oli ohi hetkessä. Tyytymättömyyden ja keskeneräisyyden tunteen valtaamana iskin käteni lujemmin teoksen kylkiin ja kaivoin taas. Sitten lopetin ja tiesin, että en jatkaisi enää. Teos oli valmis.

Minun oli kuitenkin jatkettava teoksen tekemistä, sillä savi olisi kuivuessaan alkanut halkeilla, eikä teosta olisi ollut mahdollista siirtää ehjänä myöskään painonsa takia. Tahdoin säilyttää sen, joten päätin ottaa siitä muotit. Taloudellisesti ainoa mahdollinen vaihtoehto oli käyttää muottien valmistamiseen kipsiä, joka olikin minulle jo entuudestaan tuttu materiaali.

Muottien ottaminen osoittautui ongelmalliseksi. Kipsiset muotinkappaleet alkoivat vääntyä luultavasti kovettumisreaktion ja suorien isojen pintojen takia, ja niin ne lopulta pullistuivat jokainen irti muotoilun pinnasta. Vaikka olinkin käyttänyt muottien vahvikkeena kuitukangasta, ei se riittänyt pitämään muotinkappaleita suorina. Kappaleiden eläminen aiheutti myös saumojen liikkumisen, joka sekkin lisäsi myöhemmin jälkityöstön määrää. Muottien irrottaminen sujui kaikesta huolimatta hyvin ja seuraavaksi minun oli löydettävä oikea materiaali lopullisen teoksen valmistamiseen.

Olin aluksi suunnitellut käyttäväni lopullisen teoksen laminoimisessa lasikuidulla vahvistettavaa polyesterihartsia, sillä se olisi ollut materiaalina kevyttä ja kestävää. Myrkyllisyytensä takia se ei kuitenkaan tuntunut hyvältä vaihtoehdolta, joten aloin etsiä toista materiaalia vastaavilla hyödyillä, mutta ilman haittoja. Polyesterihartsin käyttö ei ollut myöskään mahdollista koulumme sisätiloissa, juuri myrkyllisyytensä ja sen työstöstä syntyvän ikävän hajun vuoksi. Oli keskitalvi, joten en voinut työs-

kennellä ulkonakaan, sillä polyesterihartsin kovettuminen tapahtuu huoneenlämmössä. Koska parempaakaan materiaalia ei löytynyt, yritin hankkia tarkoitukseen soveltuvaa työskentelytilaa jostakin muualta. Tällaisen tilan löytyminen osoittautui kuitenkin varsin haasteelliseksi. Kului viikkoja ennen kuin sattumalta, saman päivän aikana, löysin suotuisan tilan polyesterihartsin laminoitua varten ja vastaavanlaisen, mutta ympäristöystävällisemmän materiaalin, akryylihartsin. Valitsin akryylihartsin.

Vaikka teoksen materiaalivalinta tuntui lopulta onnistuneen, tunnelma muuttui, kun selvisi että akryylihartsia ei ehkä olisikaan tarpeeksi vahva materiaali kestämaan muottien purkamista. Haasteeksi muodostui se, etteivät savimuotoilusta otettujen muottien kappaleet olleet pinnoiltaan täysin päästäviä ja joutuisin sen takia rikkoamaan muotit lopullisten laminoitujen kappaleiden irrottamiseksi. Akryylihartsin muottimateriaalina suositeltiin käytettäväksi silikonia sen irrotusominaisuuksien vuoksi. Muottisilikonin käyttö olisi ollut minulle vaihtoehtona kuitenkin liian kallis. Kaikeksi onneksi olin ottanut muovailun hankalimmista muodoista muotit halvemmalla saniteettisilikonilla. Se osoittautui toimivaksi ratkaisuksi ja lopulta muotteihin laminoitujen akryylihartsikappaleiden irrottaminen onnistui yllättävänkin huolettomasti. Valmiiden kappaleiden liittäminen toisiinsa sujui myös lopulta ongelmitta, vaikka muottien liikehdintä olikin muuttanut niiden muotoa.

Jälkityöstettävää silti riitti. Juuri muottien rajakohdissa pullistumista johtuvat erot teettivät töitä. Saumakohtiin jääneet reiät oli täytettävä. Jälkeenpäin paikkauksessa käyttämäni akryylihartsia osoittautuikin väriltään aiempaa vaaleamman sävyiseksi ja reikien lisäksi jouduin vielä paikkaamaan muutamaa muutakin teoksen kohtaa, joten päädyin lopulta teoksen maalaamiseen, koska paikattujen kohtien värierot haittasivat mielestäni kokonaisuuden eheyttä liikaa. Tahdoin joka tapauksessa säilyttää akryylihartsin oman sävyn ja maalasin uuden värikerroksen hyvin läpikuultavasti ja mahdollisimman samalla sävyllä, jotta teosmateriaalin alkuperäinen värisävy ei peittyisi. Akryylihartsin väri oli yllätyksekseni paljastunut olevan vaalean ihon sävyistä ja siksi sopivaa teoksen sisältöä ajatellen.

6 TEKO

Taidehistoriallisessa mielessä jääkaappi liittyy pelkistettynä muotona minimalismiin (Baker 1988, 9) ja sarjatuotannollisena arkisena esineenä pop-taiteeseen (Livingstone 1991, 12). Yhdistän teoksen monoliittisen muotonsa kautta myös teosjalustaksi. Teosjalusta alkoi sanana muokkaantua mielessäni ja kääntelemällä sitä huomasin, miten se liittyy teokseni sisältöön:

Teosjalusta – Teon jalusta – Alusta teolle

Teos – Teko = Jääkaappi – Jäljen jättäminen

Tahdoin häiritä teoksen muotoa, sillä jo pitkään olen ollut taipuvainen pelkistettyyn ilmaisuun ja tuntenut sen rajalliseksi ja riittämättömäksi. Pelkistetty objekti kaikessa niukkuudessaan tuntui minusta lisäksi liian pysähtyneeltä ja kuolleelta. Tahdoin päästä eteenpäin ja yhdistää oman ilmaisullisen jälkeni teoksen puhtaan muodon kanssa. Toivoin tätä kautta teokseen muodostuvan kaipaamaani vastakohtaisuutta ja elämänkaltaisuutta.

Olisi ollut kiehtovaa käyttää teoksen materiaalina esimerkiksi rasvaa, mutta se ei kuitenkaan ollut realistista budjettini vuoksi. Päädyin siis hyvin perinteisen staattisen veistoksen tekemiseen ja käyttämään epäorganista materiaalia. Kaikesta huolimatta akryylihartsi palvelee mielestäni tarkoitustaan tarpeeksi hyvin, sillä lähtökohtana ollut jääkaappikin on olomuodoltaan jähmeä ja muovinen.

Teokseen liittyy vahvasti myös surrealistisia piirteitä, jotka syntyvät epätavallisen värin ja pinnassa olevien jälkien kautta. Tuttu ja outo kohtaavat (Sederholm 2000, 78). Ajattelen, että arkirealismista poikkeavan teoksen kohtaaminen voi aiheuttaa reaktion, joka eksyttää tutulta ja vanhentuneelta tieltä hetkeksi pois. Voimme hyvin helposti vajota tuttuun arkeen, ja sitten kun turvalliseen arjen tuttuuteen vajoaa, ei sieltä tahtoisi kovinkaan helposti pois, mukavuusalueen ulkopuolelle. Toivon, että teosteni kautta arjesta tulisi hieman mielenkiintoisempaa ja että ne herättäisivät tottuneista ajatuskuluista.

7 TARVE

Nyt – Mennyt – Poissa oleva – Puuttuva – Jälki – Tyhjiys

Halu – Tarve – Tarpeen tyydytys – Nautinto – Riippuvuus – Häpeä

Pohtiessani teoksen toteuttamista päädyin lopulta jääkaapin tekemiseen itse, koska kaipasin sillä hetkellä perinteisempää kuvanveistoa. Sitä, että saan muovilla teoksen alusta loppuun asti. Valintaan vaikutti toinenkin syy, oikean jääkaapin kanssa jälkien tekeminen yhtä autenttisenä, herkkänä ja rajuna olisi ollut mahdotonta. Tapahtuma olisi luultavasti vaatinut myös dokumentointia ja sen esittäminen ääni-, valokuva- tai videoteoksen muodossa olisi tehnyt jälkien tekemisen hetkestä julkisen. Tällöin teoksen kokijasta olisi muodostunut aktin todistaja ja tirkistelijä, eikä se ollut tarkoitukseni.

Tilaan asetetun veistoksen kautta kokijan on mahdollista samaistua teon luonteeseen tavalla, jossa yhdistyvät puuttuvan käsite ja tapahtuman intiimi ja yksityinen luonne. Teoksen seinämällä olevat jäljet kertovat jostakin jo aiemmin tapahtuneesta, tällä hetkellä poissa olevasta. Lopullinen teos on vain muisto tai dokumentti tästä aiemmin tapahtuneesta aktista. Näin ajattelen samalla teoksen olevan metafora taiteilijana toimimisesta. Taideteos on vuorovaikutuksen väline, jolla taiteilija hakee yhteyttä teoksen vastaanottajaan sisällyttämällä teokseen ajatuksiaan ja tunteitaan. Sitä, mitä tahtoo viestittää. Taiteilijan arjessa monesti vain teos ja sen kokija kohtaavat. Tilanteesta puuttuu teoksen tekijä, joka jää vaille vastavuoroisuutta.

Toisaalta assosioin jääkaapin ruokaan ja jäljet jääkaapin pinnassa tarpeeseen, koska ruoka on hengissä pysymisen kannalta välttämättömyys. Jäljet viestivät yhtä aikaa hellyyden osoituksesta ja väkivaltaisesta käytöksestä: jonkin asian puuttumisesta ja sen epätoivoisesta saavuttamisyrityksestä.

Ajattelen, että välttämättömän ravinnon tarpeen lisäksi syömme täyttääksemme myös kokemaamme henkistä tyhjiä oloa ja saadaksemme jotain sellaista, jonka koemme meiltä puuttuvan. Täyttääksemme esimerkiksi muita kohtaan koettua yhteyden kai-

puuta ja tarvetta tulla rakastetuksi. Jälkien lisäksi miellän teoksen värinsä kautta ihmiseen ja näin myös läheisyyden kaipuuseen, haluun toisen koskettamiseen ja kosketuksi tulemiseen. Haluun tuntea olo täydeksi ja kokonaisvaltaisen tyydyttyneeksi.

Väkivalloin tehdyt jäljet synnyttävät mielikuvan vahvasta tunnetilasta, jossa itsekontrolli on hävinnyt. Hallitsemattomasta käytöksestä syntyy häpeäntunne. Siitäkö syystä tarpeen tyydyttäminen tapahtuu salassa, muilta piilossa? Jääkaappi on suljettu salainen tila ja sen sisällön paljastumisesta voidaan tuntea myös häpeää syntyvien mielikuvien ja kulttuurillisen normiston takia. Esimerkiksi likainen jääkaappi tai epäterveellinen ruoka liitetään arvioon ihmisestä. Toisaalta jääkaapin sisältö on ravinnon vuoksi välttämätön ja pitää myös sisällään mahdollisuuden tarpeen ja nautinnon tyydyttämiseksi ruoan muodossa. Voisiko tapahtuneesta jäänyt jälki olla teosta aiheutuneen häpeän tunteen muistijälki?

Näiden mielikuvien kautta teos on kuvausta jostakin sellaisesta, jota ilman ei voi olla ja pakonomaisesta tarpeesta tehdä jotain. Voisiko se siis olla myös kuvausta taiteen tekemisen tarpeesta?

8 TYHJENTYMINEN JA TÄYTTYMINEN

Luovuus elää tyhjän tilan avulla. Tarvitaan aikaa synnyttämään tyhjyyttä, johon luovuus voisi ilmentyä. Aikaa kuunnella itseään ja aikaa kuunnella tyhjyyttä. Tyhjää aikaa, jotta ehtisi syventyä siihen mitä tekee, eikä toistaisi nopeita helppoja pintaratkaisuja. Luova työskentely tarvitsee siis tyhjyyttä niin mentaalista kuin fyysistäkin työstöä ja kokeilua varten.

Teosprosessi saa alkunsa tyhjyyden tunteesta ja tarpeesta täytyä. Täyttää teoksen tekemisen tarpeesta syntynyt tyhjyys ja täytyä teosprosessin sekä valmiin teoksen tuomasta tunteesta. Täyttää myös luomalla maailmaan jotakin uutta. Teoksen tekeminen on myös itsensä tyhjäksi tekemistä, koska valmiin teoksen avulla saa purettua itsestään sisällään olleen tarpeen.

Ajattelen, että luovassa toiminnassa kuten elämässäkin suunnataan myös näennäiseen tyhjyyteen. Mennään kohti tuntematonta, eikä voida olla täysin varmoja siitä mitä tulevaisuudessa on tai millainen teoksen lopputulos tulee olemaan. Myös valmis teos pitää sisällään eräänlaista ennalta arvaamattomuutta ja teoksen kohtaaminen on koki- jalle jollakin tavalla hyppy tuntemattomaan, sillä ei voi täysin ennustaa mitä ajatuk- sia ja tunteita teos tulee herättämään ja mitä kokijan alitajunnasta nousee pintaan. Jo teoksen kohdatessa heräävä kysymys, ”Mitä tämä on?”, viestii tuntemattoman alueel- la olemisesta.

Taiteen tekemisessä minua kiehtoo juuri uudella ja tuntemattomalla liikkumi- nen. Minulle taiteen tekeminen on myös perinteiden ja rajojen rikkomista, eikä pel- kästään taiteen sisäisten tai yhteiskunnallisten, vaan myös taiteilijan omien sisäisten rajojen ylittämistä. Koen olevani hyvin perinteinen ilmaisussani ja rajoitteinen uskal- luksessani edetä uusiin suuntiin. Uuden teoksen aloittamisessa on kuitenkin aina läs- nä mahdollisuus ylittää omia sisäisiä raja-aitoja.

Käsitteellisen ja käsittämättömän yhdistäminen on kiinnostavaa. Ne eivät mielestäni poissulje toisiaan vaan ennemminkin tukevat kokonaisuutta. Parhaimmillaan teok- sessa on jotakin selittämättömän sanatonta sekä käsitteellisesti ymmärrettävää.

Koen tärkeäksi, että teos antaa vastaanottajalleen ajateltavaa. Sen voikin tehdä joko käsitteellistämisen kautta tai niin, että teos muodostaa tilan jonkin sellaisen erilaisen kokemiselle, joka on käsittämätöntä ja toimii sanattomalla tasolla, ja sellaisenaan he- rättää kysymyksiä.

Tahdon sisällyttää työskentelyssäni intuitiivisen alitajunnasta kumpuavan ilmaisun, niin että jossakin teosprosessin vaiheessa olen enemmän kytköksissä tiedostamatto- maan puoleen kuin tiedostettuun käsitteelliseen toimintaan ja näin antaa mahdolli- suuden odottamattomille ratkaisuille. Minua kiinnostaa se, miten teos mahdollisesti tuo tiedostamatonta ainesta tekijänsä tietoisuuteen. Teos voi toimia käsittelyä tarvit- sevien psykologisten teemojen esille tuojana ja alitajuisen ulkoisena muotona. Teos- ten pohtimisen kautta tekijän itsetuntemus voi kehittyä.

Vaikka päädyinkin valmistamaan lopputyöni muovailemalla ja käyttäen aikaa vaativia menetelmiä, olen sillä tiedostamattani osoittanut tarvettani muuttaa taiteellista työskentelyäni tästä poikkeavaksi. Tunne on varmasti ollut teoksen tekohetkellä niin vahva, että se on sisältynyt siihen myös tarpeen kuvauksen muodossa.

9 KIERRÄTTÄMINEN

Teoksen tekeminen ei ole konkreettista tyhjän täyttämistä, sillä teosten materiaalit ovat olleet ennen teoksen syntyä jossakin muodossa jo olemassa. Voitaisiin puhua siis enemmänkin maailman muuttamisesta ja sen osasten keräämisestä yhteen. Kierrättämisestä.

Kierrättäminen havainnollistuu myös seuraavasti:

1. Kun teosprosessin edetessä hahmoton idea tai tunne alkaa konkretisoitua muotoon ja valmistuu teokseksi, alkaa se elää omaa elämäänsä tekijästään riippumatta. Näin teos alkaa vaikuttaa itsenäisesti maailmassa. Teos voidaan tätä kautta ajatella tekijäksi, joka muokkaa kokijaansa, herättämällä hänessä erilaisia reaktioita. Myös teoksen kokijasta tulee eräällä tavalla teoksen tekijä, joka luo oman suhteensa teokseen ajatusten, tunteiden tai mielikuvien kautta. Teoksen kokija tekee omat päätöksensä teoksesta ja eräänlaisesti päättää teosprosessin. Prosessi kuitenkin jatkuu jokaisen uuden kokijan muodossa.

2. Valmiin teoksen luoma täyttymyksen tunnekokemus kestää vain hetken ja on taas aloitettava alusta. Se on kuin hengittämistä tai aaltoliikettä ja kuten aaltoliikkeeseen niin myös teosprosessiin kuuluu niin positiivisia kuin negatiivisiakin hetkiä. Työskennellessä kohtaa vastoinkäymisiä, jotka estävät teoksen valmistumista. Niille on löydettävä ratkaisut, jotta pääsee päämäärään. Joskus tahto teoksen tekemiselle on täysin kadonnut ja tuntee olevansa kuin aallon pohjalla. Toisinaan mikään ei ole sen parempaa kuin teoksen tekemisestä syntyvä nautinto. Teosprosessi on tätä kautta verrannollinen elämässä tapahtuvalle kiertoliikkeelle

10 RIIPPUVUUS

Taidekoulua edeltävästä tyhjäksi mieltämästäni ajasta on selvästi jäänyt paljon patoutunutta tunnetta sisälleni, joka saa aikaiseksi tällä hetkellä sen, että minulla on pakonomainen tarve luomistyölle. Vahvaa luomisentarvettani voisi peilata riippuvuuteenkin ja onhan se eräällä lailla juuri sitä. Taiteesta on muodostunut huume, jota ilman en voi olla ja teosten tekemisestä riippuvuus kokonaisvaltaisen tilan tavoittelun kautta (Koski-Jännes 2009). Toisinaan en tule ajatelleeksi muuta kuin työn alla olevan teoksen tekemistä tai uusien töiden ideoita. Teosprosessin aikana voi helposti unohtaa esimerkiksi syödä työskentelystä syntyvä tyydyttyneen tilan vuoksi. Taide täyttää elämäni ja on oikeastaan vaikeaa hahmottaa missä menisi elämän ja taiteen raja. Taide on elämä.

Teosten tekeminen voi olla myös positiivisesti vaikuttavaa riippuvuutta, eheyttävän terapeutista toimintaa, joka pitää yllä esimerkiksi mielenkiintoa elämää kohtaan ja auttaa olemaan läsnä hetkessä. Teoksen fyysinen työstäminen toimii tekijälleen mantrana, joka auttaa syventymään varmemmin itseensä ja kulloiseenkin hetkeen. Samalla ajantaju ja ympäristö katoavat. Kokee ykseyttä ja tuntee olevansa energisempi ja aidommin itsensä. Lähempänä todellista itseään (Uusikylä 2012, 127).

Olen huomannut, että haen työskentelyn kautta kokemusta kokonaisvaltaisuudesta, sellaista tyydyttyneessä tilassa olemista, jossa voin vain olla olemisen vuoksi. Vaikka saavuttaisin tuon autuaan olemisen tilan, se ei ole pysyvä, vaan kuten elämäkin, se muuttuu luonnollisesti teosprosessin eri vaiheissa. Joskus halu teoksen tekemiseen voi olla työskentelyn aikana täysin kadonnut, mutta silti jatkan työskentelemistä. Onko minussa sillä hetkellä jäänteitä tuosta halusta saavuttaa kokonaisvaltainen tila ja se saa minut jatkamaan? Vai tarpeesta saattaa teos kokonaiseksi? Tulenko kokonaiseksi, kun teos valmistuu?

11 HEITTÄYTYMINEN

Työskentelyn aikana kohdatut epävarmuustekijät ja vastoinkäymiset pitävät sisällään potentiaalin kehityksen etenemiselle ja voivat kääntyä mahdollisuuksiksi avatessaan sellaisia Aspekteja, joita ei olisi tullut huomanneeksi ilman tällaisen haasteen ilmentymistä. Teoksen toimiessa asioiden käsittelyn välineenä jokainen teosprosessi, vaikka teoksia ei terapeuttisessa mielessä tekisikään, on siten eräänlainen terapiaprosessi.

Toisaalta terapeuttisena vaikuttajana toimii ympäröivän todellisuuden ja sisäisen kokemusmaailman suhteen käsittely sekä käsiteltävien asioiden rajattoman ilmaisun mahdollisuus. Saa ilmaista itseään ja käsitellä mitä vain ja miten vain. Oppia kohtaamaan uutta ja tuntematonta. Jos uskaltaa heittäytyä teosprosessiin ja kohdata vastaantulevia haasteita, on mahdollisuus kehittyä sinuiksi epävarmuuden kanssa ja kasvattaa luottamusta teosprosessin arvaamattoman luonteen kannattelevuuteen, kasvat-
taa samalla luottamus elämän kannattelevuuteen.

12 LOPUKSI

Tällä hetkellä luova työskentely tarkoittaa todellakin työtä, ollessaan pitkäjänteistä, omistautunutta ja kurinalaista. Luovan työn työmäisyys ei tarkoita kuitenkaan mielekkyyden puuttumista työskentelystäni. Nautin edelleen teosten tekemisestä ja uuden löytämisestä. Työmäisyys onkin seurausta käyttämieni tekniikoiden työläästä luonteesta. Työskentelyyni liittyvät piirteet ovat edellytyksiä kehittymiselle ja ovat syntyneet tarpeistani tulla paremmaksi taiteilijana.

Opinnäytetyöprosessiin heittäytyminen sai minut huomaamaan sen, millaisesta työskentelytavasta koen tarvetta irrottautua. Olen alkanut kokea pitkät tekniset välivaiheet loitontavina ja eräänlaisena siirtymisenä harhapolulle teoksen ytimestä. Tällä hetkellä kaipaan enemmän välitöntä ja suurempaa ilmaisua. Tämän tarpeen seurauksena olenkin kehittynyt jo suuremman muotinvalmistusmenetelmän.

Vaikka nyt tahdonkin irtaantua taidekoulussa oppimistani tekniikoista, koen tärkeänä sen, että olen oppinut kuvanveistossa käytetyt perustekniikat. Tekniikoiden toimiessa minulle nyt taiteen aakkosina, minun on mahdollista soveltaa niitä tulevaisuudessa uusilla tavoilla ja kehittää omaksi kieleksi.

Olen jälkikäteen huomannut, kuinka lopputyöstäni muodostui sittenkin eräänlainen tiivistymä. Teos pitää sisällään idean arkisesta esineestä, itseilmaisullisen jäljen ja aineettomuuden. Muovailun kautta teos kertoo taiteellisesta perinteestäni ja suoran kehollisen painaumajäljen kautta se viestii juuri tällä hetkellä työskentelyyni liittyvästä problematiikasta ja kamppailustani veistosobjektin fyysisyyden kanssa.

Taiteellisen lopputyöni kautta olen alkanut pohtia myös teoksen ekologisuutta materiaalivalintoja tehdessäni. Tahdon kiinnittää tulevaisuudessa enemmän huomiota materiaalien kierrättämiseen esimerkiksi tekemällä teokset mahdollisimman pitkälle jo olemassa olevasta tavarasta. Olen pohtinut myös teoksen kokoa kuljetuksellisesta näkökulmasta. Suurikokoisten teosten siirtäminen ei mahdollisesti ole tulevaisuudessa yhtä helppoa kuin taidekoulussa, joten siihen on kiinnitettävä huomiota. Loppusijoituspaikkaakin mielessä pitäen teokset olisi parempi valmistaa kierrättämisen lähtökohdasta ja niin, että ne olisivat vaivattomia varastoitavia tai helposti uudelleen käytettävissä.

Opinnäytetyön kautta on ollut avartavaa hahmottaa koulunaikainen kehitykseni ja taiteen merkittävyys itselle. En koe ratkaisseeni työskentelyyn liittyviä ongelmiani tai hallitsevani edelleenkaan kuvanveistoa, saati löytänyt omanlaistani ilmaisutapaa. Kyse on selvästi oman sisäisen itsensä löytämisestä yhtä paljon kuin taiteellisen identiteetinkin. Monet näistä seikoista ovat kirkastuneet minulle vasta viime aikoina, mutta ehkä ne ovat olleet niitä syitä, jotka ovat kuljettaneet minua kohti taiteilijuutta ja saaneet aikaiseksi lopputyöni kaltaisen teoksen.

Kuten elämä, niin taiteellinen toimintakin on jatkuva kehitysprosessi kohti tuntematonta päämäärää. En tiennyt mitä odottaa vuosiltani Kankaanpään taidekoulussa, enkä nyt kykene ennustamaan sen paremmin tulevaisuuttani taiteilijan ammatissa. Kouluaikaa edeltänyt ajatukseni opiskella maalariksi muuttuikin koulun aikana niin, että tein lopputyöni kuvanveiston keinoin. Vaikka asiat eivät toteutuneetkaan aiempien

suunnitelmieni mukaisesti, ovat vuodet Kankaanpään taidekoulussa olleet minulle erittäin merkityksellisiä. Ehkäpä osittain juuri siitä syystä?

Koulutus on kehittänyt taiteellista ilmaisuani ja mahdollistanut ajan ja tilan vapaalle luomiselle. Se on laajentanut myös taiteentuntemustani nykytaiteen kentälle. Ennen kaikkea kuvataiteilijaksi kouluttautuminen on antanut minulle rohkeuden heittäytyä kouluajan päättymistä seuraavaan tuntemattomaan ja aloittamaan taas alusta.

LÄHTEET

Baker, K. 1988. Minimalism. New York: Abeville Press, Inc.

Koski-Jännes, A. 2009. Riippuvuus yksilön ongelmana. Viitattu 11.5.2016
<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-mielenterveys/riippuvuus-yksilon-ongelmana>

Livingstone, M. 1991. In glorious techniculture. Teoksessa Royal Academy of Arts Pop Art. Lontoo: Royal Academy of Arts, Weidenfield & Nicolson, 12–19.

Sederholm, H. 2000. Tämähkö Taidetta? Porvoo: WSOY.

Uusikylä, K. 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

